

11

SEMINÁRIUM

Hist.-práv.

KNIHOVNA

oddělení

Prof. Dr. Bedřich Hrozný

11-E-186

PROF. DR. BEDŘICH HROZNÝ

Stručný přehled mých vědeckých objevů

MELANTRICH

Koupi od	by Barmé a Novák	
Darem od	~	
v	Bme	za Kčs 34,-
Inv. č.:	37.294	
Sign		

ÚSTŘEDNÍ KNIHOVNA PRÁVNICKÉ FAKULTY UJEP STARÝ FOND 01417 Č. inv.:

Moje kniha „Nejstarší dějiny Přední Asie, Indie a Kréty“, která byla loni, jak známo, vyznamenána Státní cenou, představuje jakousi celkovou revizi dosavadních dějin starého Orientu, sepsaných na příklad Eduardem Meyerem, M. Rostovcevem a jinými. Tato revize mi byla umožněna především mým rozluštěním čtyř druhů nápisů staroorientálních. Tím mi bylo umožněno použít pro své vylíčení dějin staroorientálních zcela nových, nikým dosud nepoužitých pramenů historických, sepsaných ve čtyřech, dosud nesrozumitelných řečích a písmech starého Orientu. Každý historik dovede ocenit význam použití neznámých dosud pramenů pro vylíčení dějin zvláště dob tak temných, jako je nejstarší Orient.

Můj první objev patří ještě do roku 1901, kdy jsem složil svůj doktorát filosofie. V semináři prof. Friedricha Delitzsche na universitě berlínské vypracoval jsem práci o různých výrazech, patřících k tematiku Peníze ve staré Babylonii. Vložil jsem dotud ještě temné tyto výrazy způsobem novým, který Delitzsch akceptoval, takže mohl práci tuto uveřejnit pod titulem „Zum Geldwesen der Babylonier“.

Týž rok učinil jsem ještě další objev. Seznal jsem, že určité nápisy dvojjazyčné, sepsané v řeči sumerské a babylonské, jež byly až dotud považovány za hymny, adresované

bohu Ninurtovi, jsou ve skutečnosti částmi velkého eposu, jehož rekem byl Ninurta, určující osudy jednotlivých nerostů.

V téže práci jsem dokázal, že bůh-ryba, jmenovaný Oannes u babylonsko-řeckého spisovatele Berossa, který vyučil babylonské lidstvo písmu, se nazýval v nápisech klínových *Chani*.

Nato jsem zrevidoval otázku poměru kultury staroegyptské ke kultuře sumersko-babylonské. Nej přesnějším zpracováním tisícových dokumentů hospodářských starých Sumerů a Babyloňanů dokázal jsem závislost nejstarší kultury egyptské na kultuře sumersko-babylonské. V celé řadě oborů dá se tato závislost buď dokázati nebo alespoň učiniti velice pravděpodobnou, tak na příklad v orbě, v umění vaření piva, ve stavitelství a tesařství, v hrnčířství, sochařství a glyptice, ve zpracování kovů, v náboženství, ba snad i v písmě.

Nechť je mi dovoleno uvést zde jen několik dokladů pro má tvrzení. Tak nazývají staří Egyptané pšenici dvouzrnnou, druhý to podle své důležitosti druh obilný starého Orientu, týmž jménem jako Babyloňané; srovnej egyptské *bófet*, babylonské *buřuttu*. Nejstarším nástrojem rolnickým je motyka, jež se nazývá egyptsky *mar*, sumersky však rovněž *mar*, a babylonsky *marru*. Původně sumerské toto slovo, jež označovalo brzo motyku, brzo ryč, přešlo pak i do řeči evropských, do latiny (*marra*), italštiny (*marra*) a francouzštiny (*marre*). Než i pluh, vzniklý z motyky tažené voly, má v sumerštině, babylonštině a egyptštině názvy velmi podobné, jež mohou pocházeti jen z příslušného názvu sumerského: vizme sumerské *apin*, *epi(n)*, babylonské *epinu*, *epit* a egyptské *hebi*. Také pivo se zve v obou zemích stejně, *chíku* v babylonštině a *chekt* v egyptštině, při čemž i způsob

vaření piva, kvašení zlomků ječných nebo pšeničných chlebě ve vodě, je v obou zemích stejný. Podle nejstarších receptů pivních z třetího tisíciletí před Kristem, jež jsem objevil, vařili staří Sumerové pivo červené, pivo černé, pivo husté atd. I velký pivní džbán sládků babylonských i egyptských má jméno totožné, v babylonštině *namzitu*, v egyptštině *namšet*. Ve slově tomto vyskytuje se dissimilace dvou retnic, což je specificky babylonský zákon hláskoslovný: *m* přechází před jiným *m* v *n*; z původnějšího *mamzitu* vzniklo již v babylonštině *namzitu*. Nemůže být skvělejšího důkazu nad tento, že je *namšet* slovo původu babylonského! Také tesař se nazývá v sumerštině, babylonštině a i v kretštině stejným slovem původu sumerského: sumersky *naggar*, babylonsky *naggáru*, egyptsky *nadžar* a krétsky *naggáru*. Atd. Určitá příbuznost jazyků hamitsko-semitských s jazyky indoevropskými nutí nás hledat pravlast Hamito-Semitů poblíž pravlasti indoevropské, jež ležela patrně na sever od Černého moře, Kavkazu a Kaspického moře.

Nato jsem se obrátil k luštění před důležitého problému *h e t h i t s k é h o*. Až dosud bylo rozluštno písmo egyptské a klínové písmo babylonské, kdežto řeč a písmo Hethitů byly dosud úplně neznámy. Nejprve jsem se tu zabýval řečí oněch Hethitů, kteří užívali písma klínového. Zde jsem ke svému velikému překvapení zjistil řeč indoevropskou, jež užívala zájmen jako *kuiš* „kdo“ (latinsky *quis*), *kuit* „co“ (latinsky *quid*), *kuiš* *kuiš* „kdokoli“ (latinsky *quisquis*), *kuiški* „někdo“ (latinsky *quisque*), sloves, jako *kittari* „je položen, umístěn“, plurál *kijantari* (řecké *keitai*, leží), *ešmi* „jsem“ (indoevropské *esmi*, české *jsem*), slov jako *nebiš* „nebe“ (české *nebesa*), *petar* (křídlo, německé *Feder*), *dalu-gašti* „délka“ (české *dlouhost*), *vádar* „voda“ (něm. *Wasser*, angl. *water*) atd. Slova tato ukazují, že hethitština je řečí

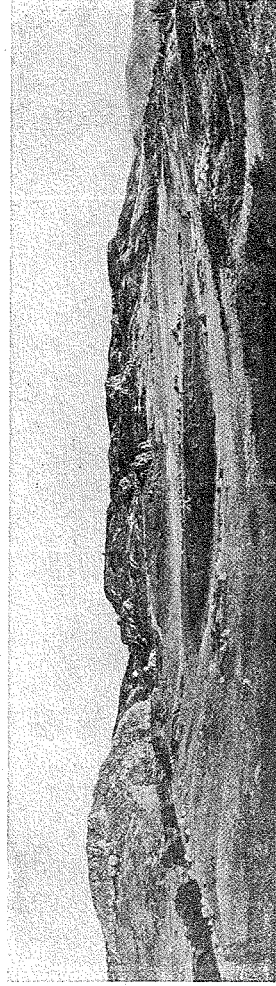
*Bronzová hlava nejslavnějšího krále babylonského
Sargona (kolem r. 2400 př. Kr.)*

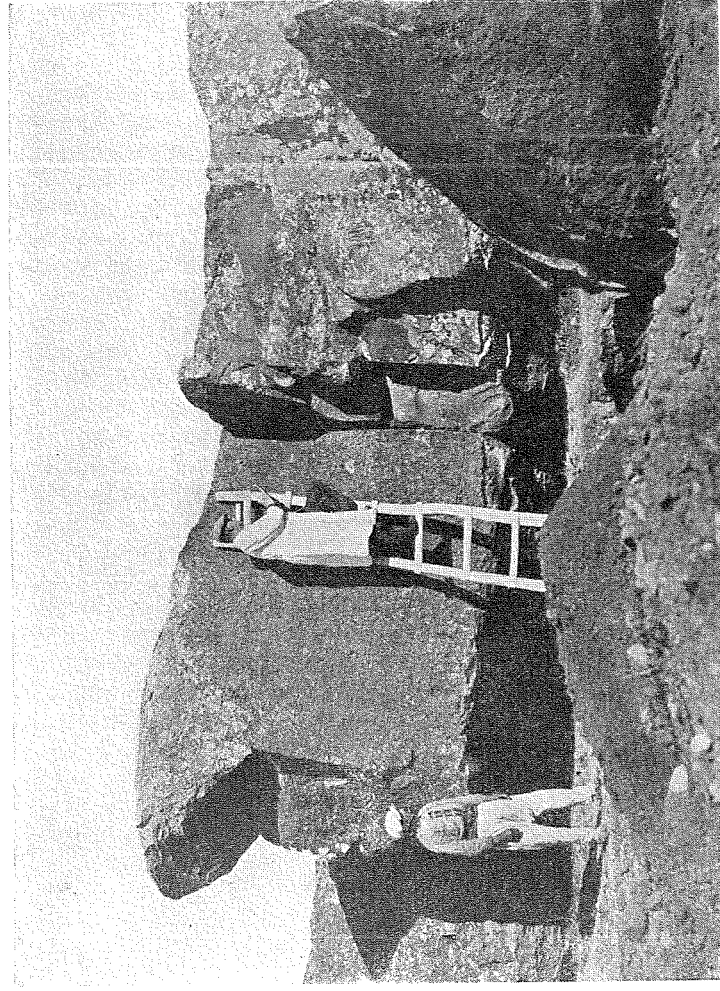
Socha Sumeřanky z 22. stol. př. Kr.

indoevropskou, a to, podle svých hrdelnic, řečí skupiny *kentum*, řečí západo - indoevropskou. Tvary mediopassivní jako *kittari*, *kijantari* ukazují, že se hethitština řadí nejbliže snad k jazykům italokeltským, jako k latině, a dále k nedávno objevené tocharštině. Slova jako *dalugašti* (srv. české *milost*) a *chalugataša* „posel“ (srv. české *stavitel*) prozrazují úzké styky s jazyky slovanskými. Tak byli by staří Hethité našimi jakýmiisi „strýci“. Velikým překvapením bylo pro mne hethitské slovo *vâdar*, přímo anglicky znějící slovo pro „vodu“, uprostřed Malé Asie v polovici druhého tisíciletí před Kristem.

Po rozluštění nápisů klínově-hethitských jsem se obrátil se svými studii k hieroglyfickým nápisům hethitským. Tam měl jsem spolupracovníky v učencích Bossertovi, Forrerovi, Gelbovi a Merigim. Za týmž účelem podnikl jsem roku 1934 pětiměsíční cestu do Malé Asie, abych tam okopíroval řadu nevydaných nebo jenom nedokonale vydaných nápisů hieroglyfických.

Místo někdejšího hlavního města hethitského Chaltušaš, dnes Boghazkői.

Nápis „hethitsko“-hieroglyfického krále Vatu-Dadamey, nesaný do skály u Ažığölu. Nápis byl vydán a přeložen prof. Hrozným.

Výsledkem byla veliká publikace o 510 stranách a 108 tabulkách. V této knize jsem uveřejnil první mluvnický jazyk, jíž jsou tyto nápisy psány, dále jsem zjistil, že řeč „hethitských“ nápisů hieroglyfických je rovněž řečí indoevropskou, a to západoindoevropskou, ze skupiny kentum, úzce příbuznou s klínovou řečí hethitskou. V ní jsem po prvé přeložil téměř všechny (celkem asi 90) nejdůležitějších a největších nápisů hieroglyfických. Zde připomínám jen několik slov „hethitsko“-hieroglyfických: slovo *ameš*, *emeš* „můj“ (řecké *emos*), *meaš* „můj“ (latinské *meus*), *tubaš* „tvůj“ (latinské *tuus*, české *tvůj*), *tuvai* „dvě“ (české *dvě*), *menulaš* „půlměsíc“ (latinské *mensis*, české *měsíc*, litevské *menulis*), *kupaš* „hrob“ (české *kupa*) atd. Kdežto jako jméno Hethitů klínových jsem zjistil jméno Nésijci, utvořené ode jména Néšaš, jejich nejstaršího hlavního města, není nám skutečné jméno národa hieroglyfických Hethitů bohužel ještě známo.

Budiž i při této příležitosti podotčeno, že jsem i jinak věnoval průzkumu nejstarší Malé Asie svou největší pozornost. Nákup malé kolekce t. zv. kappadockých tabulek klínopisných mně dal prvý podnět k zabývání se problémem pahorku Kültepe. V letech 1924 až 1925 jsem podnikl výkopy na pahorku Kültepe u Kaiserie, kde jsem objevil jinými expedicemi marně dotud hledaný klínopisný archiv assyrských kupců. Malá Asie byla pro své přírodní bohatství od nejstarších dob doménou assyrsko-babylonských kupců, t. zv. *tamgarů*. Z assyrsko-babylonského slova *tamgaru* „kupec“ pochází aramejské slovo *taggára*, „kupec“, dnešní arabské *tádžir* a patrně i ruské *torga*, polské *targ*, české *trhovec* a nejstarší jméno *Tergeste*, t. j. „tržiště“, města Terstu. Přes Malou Asii přišlo patrně i slovanské slovo pro knihu *knziga* a maďarské slovo *könyv*, jež jsou přes arménské *knik* „pečet“ a přes turečtinu vypůjčeny z babylonského *kunukku* „pečet“

a *kaniku* „pečetí opatřený dokument“ (Mikkola a Pedersen). Od babylonského slova *abullu* „brána“ odvozují také jméno řeckého boha Apollona; hethitský bůh *Apulunaš* je tak zván „Ten z brány“.

Po tomto rozluštění problémů hethitských obrátil jsem svou pozornost k problému řeči a písma protoindického, které byly v dvacátých letech tohoto století objeveny Angličany v Mohendžo Daru a v Harappa v severozápadní Indii.

Tam objevená skvělá nejstarší kultura indická pochází asi z poslední třetiny třetího tisíciletí před Kristem a je charakterisována především rozlehlými, výstavnými městy, širokými avenuem, budovami, vystavěnými téměř výlučně z cihel pálených, velkolepými láznemi veřejnými a vůbec jedinečnou kanalisací domů i ulic. Podotýkám, že v Babylonii se stavělo zpravidla z cihel nepálených, kdežto starý Egypt počal stavěti z cihel pálených až v době římské. Dále je charakterisována nálezy přehojných (asi 2500) pečetí, jež jsou pokryty jednak nápisy, sepsanými písmem a řečí protoindickou, jednak reliefky, zobrazujícími patrně posvátná zvířata. Také toto písmo a tato řeč byly až dosud zcela nerosrozumitelné. Řešení tohoto písma a této řeči bylo tím nejsnadnější, že zde nebyly nalezeny žádné nápisy dvojazyčné, jež by řešení usnadnily, jako byl na příklad v Egyptě trojazyčný nápis z Rosetty, a také tím, že Indie byla od Přední Asie příliš vzdálena, takže nebylo příliš pravděpodobno, že by se v těchto nápisech našlo snadno nějaké vlastní jméno, jež by nám bylo známo již z Přední Asie a tak nám ulehčilo rozluštění nápisů protoindických. Než pečlivé srovnávání písma protoindického s písmem staroorientálními mi brzo ukázalo, že jsou určité podobnosti hethitského písma hieroglyfického s některými znaky protoindickými. Dále jsem

zjistil, že na jedné proto-indické pečetí je čísti v klínovém písmě š a k k u - š i, což jsem nejdříve považoval za jméno země K u š, později však poznal jako součástku jmen božstev Šakuši, Šakuntaš (srv. jméno Šakuntaly, jež bylo zvěčněno indickým básníkem Kálidásou) a Kuši.

Od tohoto nepatrného počátku dále postupuje, jsem zjistil, že tyto pečetí jsou také a především amulety, jež nejmenují, jako je tomu obvykle v Orientě, jména majitelů pečetí, nýbrž jména božstev, která tyto majitele pečetí ochraňují. Tak jsem zjistil — c e l ý p a n t h e o n p r o t o - i n d i c k ý, uctíváný v Proto-Indii, v poříčí řeky Indu, ve třetím tisíciletí před Kristem. Zároveň jsem k svému velikému úžasu zjistil, že celá řada těchto jmen božských je nám přece jen z Přední Asie známa. Tak bůh Kuši je patrně totožný s churrijským bohem měsíce Kušu, bůh Šantaš je identický s hethitským bohem Šantašem, z jehož jména je odvozeno i řecké *sandalon* a naše české *sandál*, proto-indický bůh Nataš, Nataja je zajisté identický s „Králem tance“ *Nata-rádžou* nebo *Natešou*, (mladistvým, tančícím) Šivou, uctíváným ještě dnešními Indů, bůh Ea, Ejaš, je identický s babylonským bohem moře Eou, bohyně Ajaš je identická s babylonskou bohyní A j o u atd. Asi 30 božských jmen se opakuje na těchto nesčetných proto-indických amuletech. Tento pantheon proto-indický byl v poříčí Indu uctíván ve třetím tisíciletí před Kristem, tedy asi 900 let před příchodem vlastních arijských Indů do Indie. Tak byla mým rozluštěním osvětlena nejtemnější doba indických dějin.

Dále je zajímavé, že ústřední roli v proto indickém pantheonu hraje bůh Jau, Jave, Jajaš, Jaja, Jaě, jehož jméno sestavují se jménem starozákonního J a h v e (Jehova) a jehož jméno Jajaš znamená, myslím, „Poutník“, což

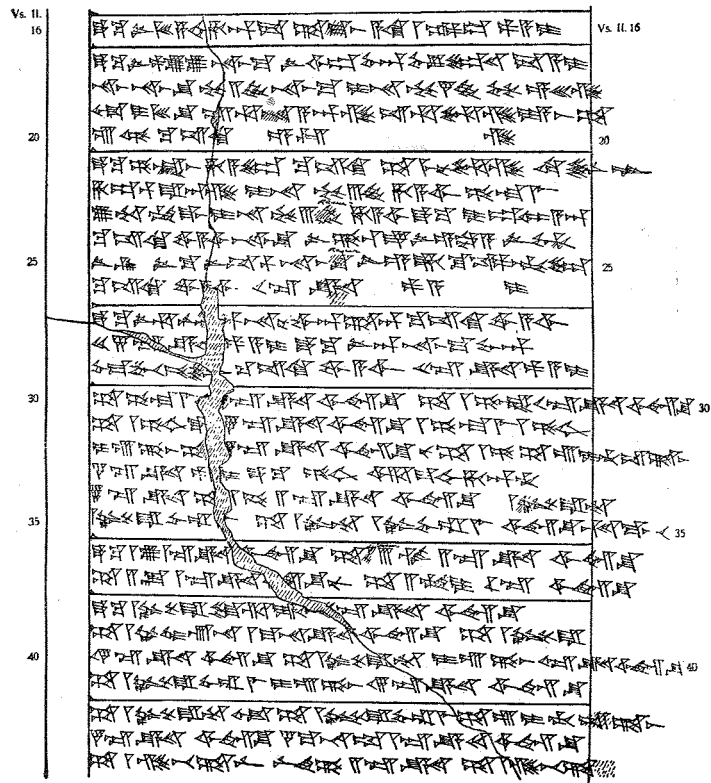

Oltář s „hethitsko“ hieroglyfickým nápisem, zmiňující se o bohu Apulunovi.

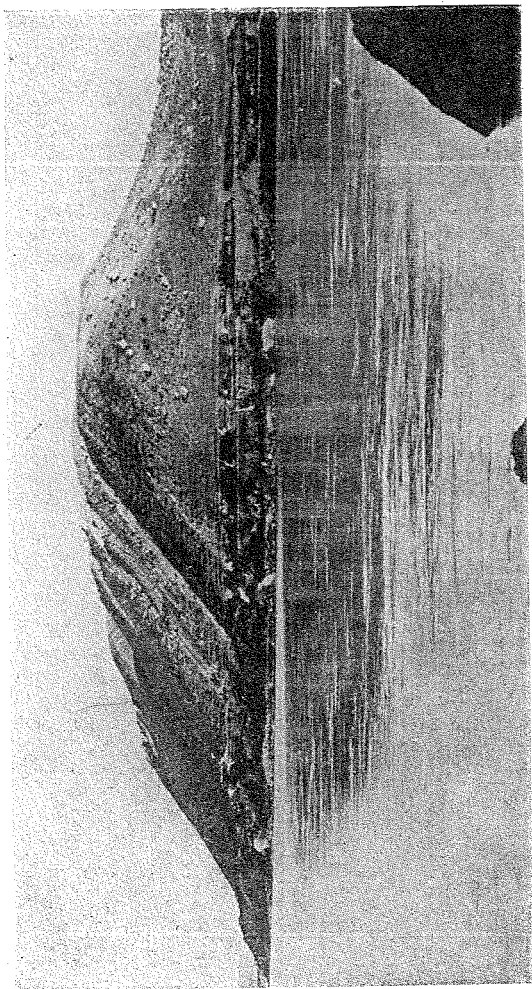

Nejkrásnější nápis hieroglyfických „Hethitů“: Kniže karchemišský Arias dosazuje svého syna Kamana jako svého nástupce

Hethitský zákonník

Hethitská pevnost Karchemiš na Eufratu

je přiléhavým jménem pro slunce, pochodující denně k západu. Proto-indický *Jave*, *Jaja* přebývá ve stromu, kdežto Jahve se zjevuje v hořícím keři. Také jméno Jaja je doloženo pro Jahveho ještě v 7. století po Kristu Isidorem ze Sevilly a Jakobem z Edessy. Zmínky zasluhuje ještě fakt, že také Hethité znali bohyni *Jajaš*, tudíž jakousi „Madame Jahve“, což není zjevem ojedinělým ve starém Orientě. Tam bylo jedno a totéž božstvo v jedné zemi brzo uctíváno jako bůh, jinde pak jako bohyně. Viz na př. babylonskou bohyni *Ištar* (srv. biblické *Esther*), jež se objevuje u pozdějších Sabejců jako bůh *Athtar*.

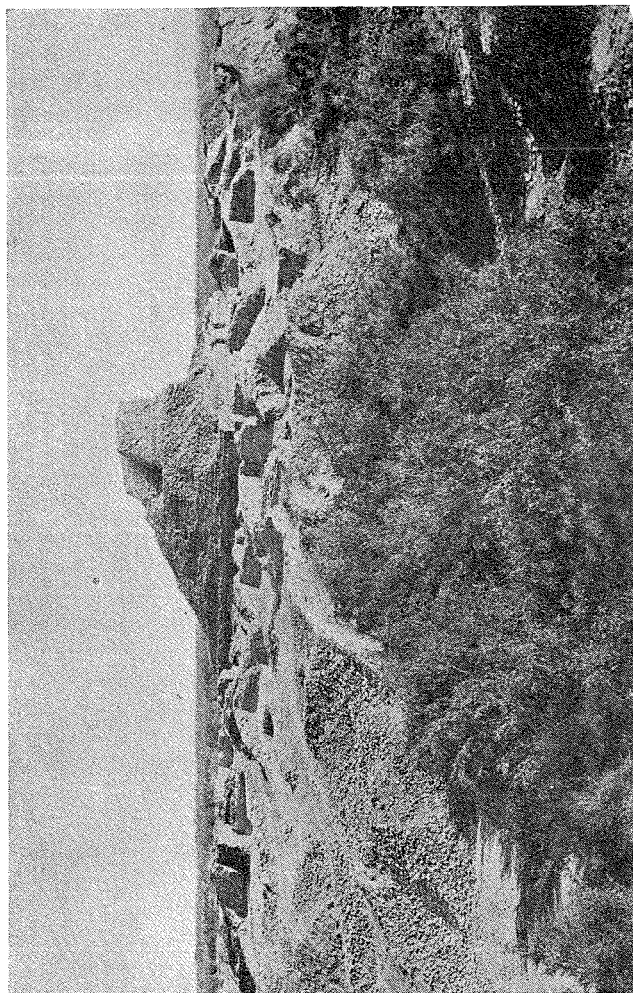
Protinožcem dobrého božstva *Jajaše*, *Jaě* je často zmiňovaný bůh *Kuejaš*, *Kujaš*, *Ikujaš* a pod., který je znázorněn na jednom amuletu nahý, opásán jen pasem a sedící na nízké stoličce se zkríženými nohama. Na hlavě s třemi obličejí má býčí rohy, babylonský to odznak bohů. Bůh ten je obklopen zvířaty, slonem, nosorožcem, tygrem, buvollem a antilopami. Bůh tento je identický s bohem Šivou, „pánem zvířat“, znázorňovaným rovněž často s třemi obličejí. Je to obávaný ukrutný bůh Rudra-Šiva dob pozdějších. Jeho jméno znamená podle mého názoru vlastně „Zabíječ“ a pochází z řeči kentumové. Kořen *kue(n)*-, *ku*- representuje indoevropské *guhēn* „zabijeti“.

Velmi zajímavé je pozorovati, jak vynikající, ústřední přímo roli v proto-indickém náboženství hrají bohové *Jajaš* a *Kuejaš*, pozdější *Višnu* a *Šiva*, bohové dobra a zla, kteří i v dnešním hinduismu, tedy po tisíciletích, se těší přednostnímu postavení. Jako tak často i jinde, tak i zde jména bohů se mění, kulty však zůstávají.

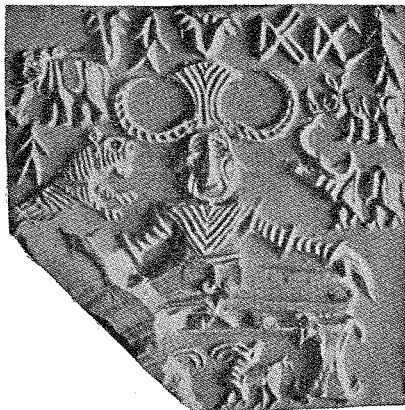
Málo jen slov je doloženo krátkými amulety proto-indickými. Jsou to na příklad slova *šiš*, *šijaš*, atd., jež je příbuzno s hethitským slovem *šijatar* „pečeť“, dále slovo

šešši „poplatek, oběť, jež je doloženo též pro klínovou hethitštinu a krétštinu, slovo *vatája* „věšební ptáci“, jež srovnávám s podobnými slovy klínopisně-hethitským *vattaěš* a krétským *vateš* téhož významu a jež stavím k latinskému *vates* „věštec“ dále ukazující zájmeno *jaš* „tento“, neutrum *jat* „toto“, jež je identické s hieroglyficko-hethitským *jaš*, *jat*, dále ukazující zájmeno *eš* „tento“, jež je identické s latinským zájmenem *is* atd. Než slova tato postačí, aby nám ukázala úzké vztahy národa proto-indického k národu hieroglyficko-hethitskému. Četná jména vlastní churritského a babylonského původu nám ukazují, že národ proto-indický byl smíšen též s Churrity a Babyloňany. Národ churritský, neznámého původu, charakterisovaný velkým nosem, seděl původně ve východní Malé Asii, severní Syrii a severozápadní Mesopotamii. Z těchto končin přišel také národ proto-indický, vedený patrně svou složkou hieroglyfickou, a zmocnil se kolem polovice třetího tisíciletí před Kristem vojenským vpádem úrodného území řeky Indu.

Dodávám, že tyto moje spíše filologické vývody o proto-indickém problému byly v poslední době podepřeny archeologickými důvody ve spise mladého švýcarského učenice Heinze M o d e h o „Indische Frühkulturen“ (Basilej, 1944), který úplně přijímá moje theorie o závislosti civilisace proto-indické a krétské na civilisaci syrsko-maloasijské. S tím se dobře shoduje i moje etymologie jména Indie. Podle mého názoru souvisí toto jméno v poslední instanci s churritským slovem pro „řeku, vodu“ *šija*, *šeja*. Od tohoto kořene je odvozeno hethitské slovo *šijanta* „voda“, jehož i jméno anatolské řeky *Šijanta*. Vedle formy *Šijanta* mohl dobře také existovati tvar *Šinta*, z něhož vzniklo indické *Sindh-u-h*, což dalo přes staroperské *Hindush* ionské *Indos* a latinské *Indus*.

Pohled na zříceniny v Mohendžo-Daro s pozdější buddhistickou svatyní a klášterem.

Proto-indický bůh Kuejaš-Šiva, „pán zvířat“.

v Paříži v historickém nakladatelství Payotově a na jaře 1948 v jazyce českém v nakladatelství Melantrich v Praze. V roce 1949 vyjde, též v překladu paní Vokounové-Davidové, v Orientálním ústavu v Praze můj spis *Inscriptions crétoises* asi o 360 stránkách, úplný to corpus nápisů krétských, sepsaných krétským písmem B-lineárním.

Po rozluštění nápisů proto-indických obrátil jsem svou pozornost k nerozluštěným nápisům krétským. Již dávno bylo mou touhou moci se věnovati též studiu těchto nápisů a svým dílem přispěti tak k rozluštění problému krétského, „největší to záhady dějin“ (L. Curtius). Zvláštní shodou okolností se stalo, že jsem byl již v plném luštění nápisů krétských a předřeckých, když mne krátce před druhou světovou válkou došlo pozvání sovětské Akademie věd, abych se zabýval tímto problémem. Sovětská Akademie

Budiž mně při této příležitosti dovoleno, zmíniti se krátce též o novém, třetím vydání mé knihy, jež ponese titul „Nejstarší dějiny Přední Asie, Indie a Kréty“ a jež bude obsahovati již i výsledky mého čtvrtého rozluštění nápisů starověkých, nápisů krétských. Kniha ta vyšla v zimě 1947 ve francouzském překladu paní profesorky Vokounové-Davidové

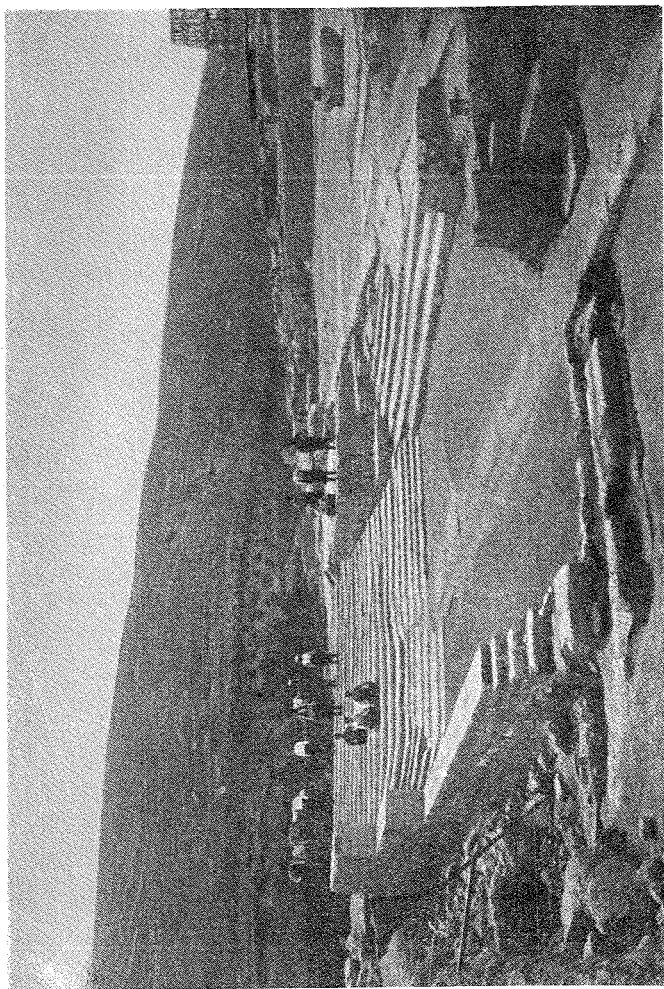
věd chce prý vydati světové dějiny a že prý potřebuje k zmíněnému problému mé spolupráce. Ještě krátce před vypuknutím německo-ruské války byla tato moje práce urgována sovětským kulturním attaché.

Také v tomto případě nebyl dotud rozluštěn ani jediný znak krétský. Hlavním důvodem toho byla okolnost, že téměř každý luštitel tohoto písma vycházel od písma kyprijského, pocházejícího z 1. tisíciletí před Kristem. Jinou závadou bylo, že v písmě krétském byla obyčejně hledána nejstarší řečtina. Tak zůstávalo přes čtyři desetiletí (od roku 1900) písmo krétské nerozluštěno. Než pečlivým srovnáním všech ostatních starých písem orientálních přišel jsem ke svého šestiletého studia k rozluštění téměř všech dosud uveřejněných nápisů krétských.

Při svém luštění jsem vyšel od nápisu jedné vázy z Eleusis, jež jsem přeložil slovy: „Věnný dar paláce v Thébách“. V jiném krétském nápisu z Knossu jsem našel krétským písmem psané babylonské slovo *patru*, jež znamená „dýka“; vedle tohoto nápisu jsem našel obraz dýky! V jiném zase nápisu z Kadmeia v Thébách jsem našel číslovky *t-ri-i* (= našemu *tři*) a *tapal* (srv. latinské *duplus*) v protivě. Na

Proto-indický amulet se jménem boha Jáu-Jahve.

Počátky dinatla: dinatlo v Knossu, určité pro průvody atd.

jiných vázách z Théb jsem nalezl zmiňován „churrijský palác s okny“. Jiný nápis z Théb mi doložil krásně, ne-falšovaně churrijské jméno *Artasen*, jež je jmenováno ve spojení s palácem „věštebných ptáků“ (*vateš*). Horský národ Churritů byl patrně mistrem ve výkladu letu věštebných ptáků, a tak byl tento Churrita ve 14. století před

Amfora z Orchomenu v Boiottii s nápisem itakulu.

Kristem pověřen tímto úkolem. Jiné otisky krétských pečeti z Knossu z roku 1800 před Kr. nás seznamují s portréty knížat z Knossu churrijského velkonosého typu, kteří vedli zpoila semitský (srv. semitské slovo *abu* „otec“), zpoila churrijský (srv. churrijský suffix genitivní *che, chi*) titul *abachus*, t. j. „zástupce otce (bohů)“, *Zajas-e*. Jméno *Zajas*, jež odpovídá řeckému *Zeus*, jsem nalezl na příkladu na váze z Tiryntu. Ženou *Zajasovou* je patrně bohyně *Láta*, jež je identická sma-loasijskou bohyní-

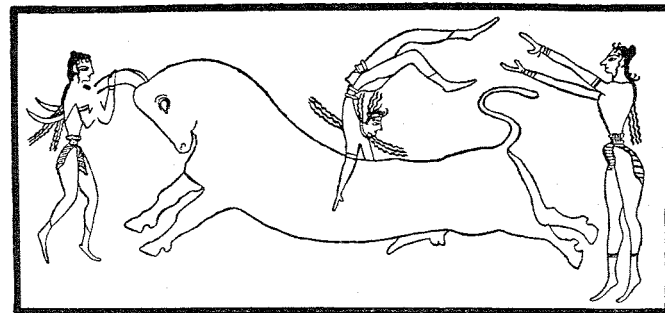
Polychromní kamarská váza z Phaistu, severské olivy na krétskou keramiku.

matkou *Létó*, dorskou *Látó*, římskou *Latona* a slovanským *lada*, „žena“ atd., atd.

Nehodlám vás unavovati dalšími podrobnostmi, jež naleznete v novém vydání mé knihy. Celkem jsem po prvé transkriboval a přeložil 215 nápisů krétských a předřeckých, mezi nimi i největší zachovaný nápis krétský z Knossu o 24 řádcích. Tento nápis krétský byl dosud považován za seznam osob. Brzy jsem však zjistil, že domnělá jména osob jsou vlastně jména měst. Tak je tomu i u ostatních nápisů

krétských. Tak poznáváme tisíce jmen předřeckých měst, i s historického stanoviska materiál to velice cenný. Ve zmíněném nápisu jde o seznam osob, jež byly určeny k veřejným, nuceným pracím, jakési *robotě*, na třech místech. Tak se má po jednom muži z 31 měst zúčastniti kácení stromů, zdá se pro Egypt, zvaný tam *Mišrun*; i dnes ještě se zve Egypt arabsky *Mišru*. Kréta byla kromě Libanonu nejlepším dodavatelem stavebního dříví pro stromuprostý Egypt. Jiná skupina 23 mužů je určena pro výkopy základů chrámu *Zajasova* ve městě dvojí sekyry, nazvaném podle tohoto boha *Zán*.

Veliký počet místních jmen, zmiňovaných v nápisech krétských a předřeckých, je původu zřejmě maloasijského, hethitského. Jde tu především o vrstvu t. zv. Pelasgů, jejichž

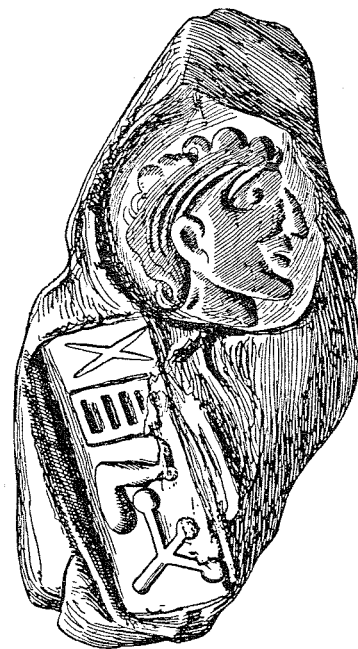
Býččí hry a zápasy ve staré Krétě.

část, usedlou na Krétě, zveme často Minoji. Než je velice zajímavé, že jiná řada jmen těchto měst je původu zřejmě západosemitského, babylonského a amorejského. Těmito jmény je pro Krétu doložen kult babylonských bohů *Ey*, *Ana* a *Iry* a západosemitského boha *Baala*. Tak je pro Krétu

doloženo i obyvatelstvo babylonské a amorejské. Jak víme ze zpráv assyrsko-babylonských, nejslavnější král babylonský Sargon (24. století před Kristem) válčil po tři léta na západě. Tam pronikl až do země zvané *Anaku*, t. j. „olovo“. Toto jméno je asi názvem pro slavné doly na olovo a stříbro v pohoří Laurion v Attice. Dále pronikl i do země, zvané *Kaptara*, což je biblické *Kaftór*, dnešní *Kréta*. Za Sargona byla Kréta babylonskou kolonií, tak jako za pozdějších dob a patrně i za Sargona též Malá Asie. Tak se vysvětlí krétská jména měst jako na př. *Naggáru*; srovnej babylonské slovo *naggáru* „truhlář“. Tak se také vysvětlí nápis jedné amfory, nalezené v Orchomenu v Bojotii. Nápis ten, o němž se již marně pokoušelo mnoho učenců, čtu s velikou pravděpodobností *itakulu 31*, což se nemůže vysvětliti jinak než jako babylonské slovo pro „obsah“ s následující číslicí a tudíž přeložiti „obsah (této amfory) je 31 (měr)“. Nápis ten je malým zázrakem pro kulturní historii prehistorického Řecka. On nám ukazuje, že i ve staré Bojotii obchodovali babylonští *tangarové*, trhovci, kteří tam přinesli i babylonské míry a obchodní výrazy.

Vedle místních jmen babylonských a amorejských nalézám v nápisech krétských také jména původu illyrského, thráckého a frýžského. Zdá se, že Kréta a vůbec oblast egejská byly ve třetím tisíciletí před Kristem přepadeny nejen z Malé Asie národy hethitsko-churrijskými, nýbrž ze severu i z Balkánu národy illyro-thrácko-frýžskými. Potvrzení svého názoru vidím v tom, že v určitých textech krétských je zmiňován bůh *Sába*, v němž spatřuji thrácko-frýžského boha *Saba*, který byl za noci uctíván orgiastickými slavnostmi žen v horách.

Za noci při svitu pochodní, a za zvuku divoké, vášnivé hudby tančily vášnivé tance ženy, oděné v kůži zvířat

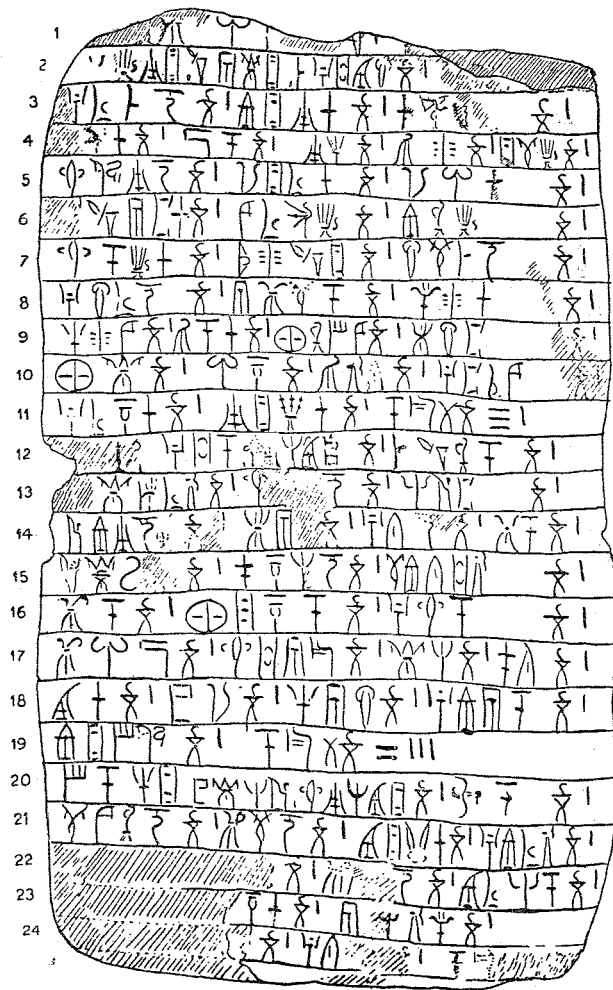

Krétský otisk pečeti s portrétem kněžky a typicky předoaasijským subarejským obličejem asi z r. 1800 př. Kr.

Argolidu. Ještě zajímavější je jméno svatyně *Pesachu*. Nevěřil jsem téměř svým očím, když se mi podařilo rozluštit toto jméno ve dvou krétských nápisech. Ihned mi připomenulo staroizraelské jméno slavnosti *Pesach*, řecky *pascha*, česky *pašije*. Hebrejské, s e m i t s k é *Pesach*, „slavnost smíření

a držící v rukou hady a dýky. V deliriu se pak tyto Ménady vrhaly na oběti, předem připravené, z nichž rvaly syrové maso, patrně za tím účelem, aby si osvojily sílu těchto zvířat. Nuže, v krétských textech nalézám seznamy žen z různých krétských měst, jež spolu s malými chlapci a dívkami se zúčastnily těchto orgií. Řečti mythologové vypravují, že Ménady obětovaly podobným způsobem často i své vlastní syny. Není vyloučeno, že i na Krétě zde šlo ještě o oběti lidské.

Nejdůležitější je třetí odstavec zmíněného nápisu, v němž několik mužů je určeno pro kopání základů svatyně *Pesachu* na řece *Inachá*. Řeka *Inachá* je zcela jistě identická s posvátnou říčkou *Inachos*, dnešní *Panitza*, jež protéká

Největší nápis krétský.

Zlatá maska mykénského, achéjského krále (Karo, Schachgräber XLVII)

bohů“, na řecké arijské půdě, opět vliv západních Semitů, Amorejců! I jiná jména nám ukazují, že se tu nalézáme na půdě Argolidy. Město Tirynth se na příklad objevuje zde jako *Teriun*. I zde se objevují místní jména amorejská a babylonská, na příklad *Rudá-balu*, to jest „Můj přítel je Baal“ a *Rubá-Sin*, t. j. „Náš kníže je bůh Sin.“

Než nejdůležitější je jméno města *Achijava*, jež definitivně rozhoduje důležitý problém, kde se nalézal v hethitských nápisech často zmiňovaný stát *Achchijavá*, *Achchijá*. Nikoliv v Malé Asii, jak se mělo zpravidla za to, nýbrž v Argolidě, a je to patrně starší jméno slavných Mykén. Smím se snad odvážit etymologie tohoto jména, z něhož vzniklo řecké *Achaioi*. *Achchi* je běžné semitské a babylonské slovo s významem „bratři“, kdežto *ja* a *va* jsou přípony, vyjadřující přináležitost v churrištině a v indoevropsčině. Tak by toto jméno znamenalo asi „Bratřští“ a označovalo původně skupinu dobyvatelů, conquistadorů, rekrutující se z Babyloňanů, Pelasgů, Amorejců, Churritů a Řeků. Podobný výraz řecký je *hetairoi* „druhové“, užívaný u Homéra.

Co se týče řeči starých Kréťanů, nemůže býti pochyby o tom, že tato řeč je značně smíšená s živly cizími, podobně jako velice smíšeno je i krétské obyvatelstvo. Tak jsem tam zjistil ukazující zájmeno *jaš* „tento“, plurál *jai*, jež přichází na příklad i v hethitštině hieroglyfické, ukazovací zájmeno *nat* „toto“, známé nám také z hethitštiny klínové, zájmeno relativní *kue* (latinské *quae*), „kteří“ (neutr. pl., jež známe rovněž z klínové hethitštiny, viz nahore), *vateš* „věštební ptáci (viz nahore), dále *rupa* „přikopy“ (srv. srbské *rupa* „přikop“), sloveso *churua* „kopají“ (srv. babylonské *churrú* „kopati“), *ja-i-vani* „uděláme“ (srv. hethitské klínové *ijavvani* „uděláme“), mediopassivum *jaitaru* „necht je uděláno“ (srv. hethitská *ijattaru* „necht jde“) atd. Zdá se,

že každá invasní vlna do Přední Asie skončila na březích Kréty. V této směsici národů hráli vedoucí roli patrně Hethité obou druhů a Churrité.

Také otázkou, odkud vlastně Kréto-Pelasgové přišli, jsem se zabýval. Již odedávna mi byla velice nápadná jména řeckých měst jako *Alalkomenai* a *Alkomenai*.

Nádoba s „krétskými“ motivy z Alalachu v sev. Syrii.

Známa je Athena *Alalkomenéis* a Zeus *Alalkome-neus*. Mythický zakladatel a heros eponymos města Alalkomenai je *Alalkome-neus*, který je prohlašován za „prvního člověka“, jakéhosi Adama. Již často mne napadalo, že jméno Alalkomenai by mohlo dobře reprezentovati hethitské gentilicium *Alalchumenai*, t. j. „obyvatelé města Alalach“, a to tím spíše, že vedle *Alalach* přichází také zkrácené *Alcha*, podobně jako vedle *Alalkomenai* přichází také zkrácené řecké *Alkomenai*.

Severosyrské město *Alalach*, *Alcha* je dnes reprezentováno ruinami Ačana, ležícími navýchod od Antiochie. Dodatečně byla tato moje identifikace potvrzena anglickými vý-

kopy L. Woolleyho, který v Ačaneh nalezl nádoby, úplně podobné nádobám krétským. Je tudíž velice pravděpodobné, že Kréto-Pelasgové přišli do svých pozdějších sídel ze severní Syrie z území města Alalach, a že zůstali i potom ve stycích se svými původními sídly. Do téže končiny poukazuje podle všeho také jméno bohyně Atheny, Athany. Již P. Kretschmer a Willamowitz-Möllendorf vyslovili domněnku, že bohyně Athena je vlastně maloasijského původu. Mám zato, že Athany byla bohyní města A t a n n i, dnešní Adany v Kilikii. Ve starém Orientě byla jména měst často identická se jména jejich bohů; srv. na příklad jméno *Aššur* pro město a boha.

Dodávám ještě, že již ve druhém vydání své knihy jsem se zabýval též národy, jež jsem nazval národy k a s p i c k ý m i. Jsou to národové nejrůznějšího původu, národové často kočovní, jezdečtí, jejichž středem a východiskem byla oblast moře Kaspického a na nichž ulpělo společné jméno těchto zemí *Kas*, *Kaš*, *Koš* a *Kiš*. Sem patří především klasičtí *Kaspioi*, babylonští *Kassité*, *Kassaioi*, sem patří i Kavkaz samotný, zvaný *Kaukasos*, jehož jméno znamená asi „země *Kas* kovů“ (srv. slovanské *kovati* a *kov*); sem patří patrně i dále jméno tureckých Kirgizů *Kazak* a jejich země *Kazakstán*, jakož i jméno ruských Kozáků, ruské a ukrajinské *Kazak*, *Kozak*. Nejstarší jméno Kavkazu jsem našel v jednom assyrském vokabuláru, *Kabchusi*, kdež je toto pohoří označováno jako „pohoří zlata“. Stejně označováno je i tamtéž jmenované pohoří *Aralli*, což je podle mého názoru assyrský název *Uralu*. Zlato se nalézá jak na Kavkaze, tak na *Uralu*. Tato identifikace pohoří *Aralli*, *Arallú*, jež je zváno též „pohořím zemí, světa“ a je též názvem pro podsvětí, jež se nalézalo na západě, mi umožnilo nalézt pravost Sumerů: nemůže to být než země, nalézající se na východ od *Uralu*, snad *Altai* a povodí řeky *Irtyše*.

Shrneme-li vše, je velice pravděpodobné, že indoevropští národové, representovaní především „Hethity“ hieroglyfickými, Hethity klínopisnými (Nésity) a též málo známými Lúity, jež zde můžeme přejít, vpadli ze severu z jižního Ruska a z území kaspického přes Kavkaz do severní Syrie a východní Malé Asie. Odtud pak ve třetím tisíciletí před Kristem podnikli jednak invasi do severo-západní Indie — to jsou naši Proto-Indové — jednak na Krétu a do Egejské oblasti — to jsou Kréťané a Pelasgové.

Historické otázky, zde řešené, mi pomohly objasniti také problém a s s y r s k ý, t. j. záhadu, proč vznikly v Přední Asii dva státy, jejichž obyvatelé byli Assyro-Babyloňané, Babylonie na jihu a Assyrie na severu. Moje zjištění, že na severu Přední Asie se vytvořila celá fronta národů hlavně indoevropských, vysvětluje, proč se v Mesopotamii utvořil ze živelů sumerských, babylonských, churrijských a j. během staletí národ assyrský, jehož hlavní povinností bylo, státi na stráž u bran kultury assyrsko-babylonské a odrážeti útoky severních barbarů. Tak se vysvětlí co nejlépe tajemství původu Assyřanů, dále tvrdá, ba často ukrutná povaha tohoto národa, jakož i militaristický ráz jejich státu.

Konečně vrhlo moje rozluštění nové světlo také na otázku e t r u s k é ř e č i. Ukazuje, že je etruština řečí maloasijského původu a že Etruskové přišli do Itálie z Malé Asie. Ukázal jsem mimo jiné, že hethitští bohové vchodu do podsvětí *Kulšěš* nebo *Kulaššěš* přešli do etruského pantheonu jako bůh *Culšans*, ochránce bran, a bohyně podsvětí *Culšu*. Atd.

Problémy, o nichž jsem ve své knize jednal, se týkají tak mnohostranné prehistorie Ruska a Sovětského svazu, že je pochopitelný zájem, který projevil o mou poslední knihu generalissimus J. V. Stalin, jak nám referoval náš zvěčnělý zahraniční ministr Jan Masaryk.

SEMINÁŘ
Příloha

KRIHOVNA
oddělení

Prof. Dr. Bedřich Hrozný
STRUČNÝ PŘEHLED MÝCH VĚDECKÝCH OBJEVŮ

Návrh obálky Julius Jelínek. Vydal a vytiskl roku 1948

Melantrich v Praze. První vydání (1.500)

Cena brož. 34 Kčs